Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

zo 17. júla 2014*

„Sociálna politika — Článok 141 ES — Rovnosť odmeňovania pracovníkov ženského a mužského pohlavia — Odchod do predčasného dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok — Zvýhodnenie na účely výpočtu dôchodku — Výhody priznané predovšetkým štátnym zamestnancom ženského pohlavia — Nepriama diskriminácia — Objektívne odôvodnenie — Skutočná snaha o dosiahnutie uvedeného cieľa — Koherentnosť pri uplatnení — Článok 141 ods. 4 ES — Opatrenia na kompenzáciu nevýhod pracovníkov ženského pohlavia v profesijnej kariére — Neuplatniteľnosť“

Vo veci C-173/13,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Cour administrative d’appel de Lyon (Francúzsko) z 3. apríla 2013 a doručený Súdnemu dvoru 9. apríla 2013, ktorý súvisí s konaním:

Maurice Leone,

Blandine Leone

proti

Garde des Sceaux, ministre de la Justice,

Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda štvrtej komory L. Bay Larsen, sudcovia M. Safjan, J. Malenovský, A. Prechal (spravodajkyňa) a K. Jürimäe,

generálny advokát: N. Jääskinen,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— M. a B. Leone, v zastúpení: B. Madignier, avocat,

— Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales, v zastúpení: J.-M. Bacquer, splnomocnený zástupca,

— francúzska vláda, v zastúpení: M. Hours, G. de Bergues a S. Menez, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: francúzština.

— Európska komisia, v zastúpení: D. Martin, splnomocnený zástupca,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 27. februára 2014,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 157 ZFEÚ.

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pánom a pani Leone a Garde des Sceaux, ministre de la Justice (strážca pečatí, minister spravodlivosti) a Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales (Národný dôchodkový fond zamestnancov územných celkov, ďalej len „CNRACL“) vo veci žiadosti o náhradu škody francúzskym štátom, ktorá bola dotknutým osobám spôsobená tým, že CNRACL pánovi Leone nepriznal predčasný dôchodok s okamžitým nárokom na dôchodok a zvýhodnenie za odpracované roky na účely výpočtu jeho dôchodku.

Právny rámec

3 Článok L. 1 francúzskeho code des pensions civiles et militaires de retraite (zákonník o dôchodkoch štátnych zamestnancov a vojakov) (ďalej len „zákonník o dôchodkoch“) stanovuje:

„Dôchodok je osobná doživotná peňažná dávka, ktorá sa poskytne štátnym zamestnancom a vojakom a po ich smrti ich nástupcom uvedeným v zákone, ako odplata za službu, ktorú vykonali do riadneho skončenia ich funkcie.

Výška dôchodku, ktorá zohľadňuje úroveň, dĺžku a povahu vykonanej služby, zabezpečí na konci kariéry jeho poberateľovi materiálne životné podmienky zodpovedajúce vážnosti jeho funkcie.“

Ustanovenia týkajúce sa odchodu do predčasného dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok

4 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že štátni zamestnanci majú za určitých podmienok možnosť využiť odchod do predčasného dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok.

5 K týmto podmienkam patria podmienky stanovené v článku L. 24 ods. I bod 3 zákonníka o dôchodkoch, v znení vyplývajúcom z článku 136 opravného finančného zákona na rok 2004 č. 2004-1485 z 30. decembra 2004 (JORF z 31. decembra 2004, s. 22522), ktorý stanovuje:

„I. – Dôchodok sa vyplatí:

…

3. Ak je štátny zamestnanec rodičom troch detí, ktoré sú nažive alebo zomreli v dôsledku vojny, alebo žijúceho dieťaťa staršieho ako jeden rok, ktoré dosiahlo mieru invalidity v rozsahu 80 % alebo viac, pod podmienkou, že pre každé dieťa prerušil svoju činnosť za podmienok stanovených dekrétom Štátnej rady.

Ako prerušenie činnosti uvedené v predchádzajúcom odseku sa posúdia tiež obdobia, počas ktorých neboli platené povinné príspevky do základného dôchodkového systému za podmienok stanovených dekrétom Štátnej rady.

Za deti uvedené v prvom odseku sa považujú deti v zmysle článku L. 18 ods. II, ktoré dotknutá osoba vychovávala za podmienok stanových v odseku III tohto článku“.

6 Článok L. 18 ods. II tretí a šiesty pododsek zákonníka o dôchodkoch obsahuje nasledujúci výpočet:

„Deti manžela, ktoré pochádzajú z predchádzajúceho manželstva, jeho nemanželské deti, u ktorých je jeho otcovstvo preukázané, a jeho osvojené deti,

Deti, u ktorých boli rodičovské práva a povinnosti prenesené na poberateľa dôchodku alebo na jeho manžela,

Deti zverené do poručníctva poberateľa dôchodku, ak je s ním spojená skutočná a trvalá starostlivosť o dieťa,

Deti prijaté do rodiny poberateľom dôchodku alebo jeho manželom, ktorý za podmienok stanovených v dekréte Štátnej rady preukáže, že prevzal skutočnú a trvalú starostlivosť o tieto deti.“

7 Článok 18 ods. III zákonníka o dôchodkoch stanovuje tieto spresnenia:

„S výnimkou detí, ktoré zomreli v dôsledku vojny, musia byť deti vychovávané aspoň počas deviatich rokov, a to buď pred dovŕšením šestnásteho roku ich života, alebo pred dovŕšením veku, v ktorom prestali byť nezaopatrenými deťmi v zmysle článkov L. 512-3 a R. 512-2 až R. 512-3 zákonníka o sociálnom zabezpečení.

Pre splnenie časovej podmienky uvedenej vyššie sa prípadne zohľadní obdobie, počas ktorého boli deti vychovávané manželom po smrti poberateľa dôchodku.“

8 Článok R. 37 zákonníka o dôchodkoch v znení vyplývajúcom z dekrétu č. 2005-449 z 10. mája 2005, ktorým sa vykonáva článok 136 opravného finančného zákona na rok 2004 (zákon č. 2004-1485 z 30. decembra 2004) a ktorým sa mení zákonník o dôchodkoch štátnych zamestnancov a vojakov (JORF z 11. mája 2005, s. 8174), stanovuje:

„I. – Prerušenie činnosti uvedené v článku L. 24 ods. I bode 3 prvom pododseku musí trvať nepretržite aspoň dva mesiace a nastať v čase, keď je štátny zamestnanec poistený v povinnom dôchodkovom systéme. V prípade súbežných narodení alebo osvojení je dĺžka prerušenia činnosti, ktorá sa zohľadní s ohľadom na všetky dotknuté deti, tiež dva mesiace.

Toto prerušenie činnosti musí nastať v období od prvého dňa štvrtého týždňa pred narodením alebo osvojením do posledného dňa šestnásteho týždňa po narodení alebo osvojení.

Odchylne od ustanovení predchádzajúceho pododseku v prípade detí vymenovaných v treťom, štvrtom, piatom a šiestom pododseku článku L. 18 ods. II, ktoré dotknutá osoba vychovávala za podmienok stanovených v odseku III uvedeného článku, musí prerušenie činnosti nastať buď pred dovŕšením šestnásteho roku ich života, alebo pred dovŕšením veku, v ktorom prestali byť nezaopatrenými deťmi v zmysle článkov L. 512-3 a R. 512-2 až R. 512-3 zákonníka o sociálnom zabezpečení.

II. – Pri výpočte doby prerušenia činnosti sa berú do úvahy obdobia zodpovedajúce prerušeniu výkonu pracovnej zmluvy alebo prerušeniu skutočného výkonu služby, ku ktorým došlo v rámci:

a) materskej dovolenky…,

b) otcovskej dovolenky…,

c) dovolenky z dôvodu osvojenia…,

d) rodičovskej dovolenky…,

e) dovolenky z dôvodu rodičovskej starostlivosti…,

f) voľna na výchovu dieťaťa mladšieho ako osem rokov.

…

III. –
Obdobia uvedené v článku L. 24 ods. I bode 3 druhom pododseku sú obdobia, počas ktorých dotknutá osoba neplatila príspevky a počas ktorých nevykonávala žiadnu pracovnú činnosť.“

Ustanovenia o zvýhodnení

9 Podľa článku 15 dekrétu č. 2003-1306 z 26. decembra 2003 o dôchodkovom systéme štátnych zamestnancov poistených v Národnom dôchodkovom fonde zamestnancov územných celkov (JORF z 30. decembra 2003, s. 22477):

„I. – K skutočne odpracovaným rokom sa pri splnení podmienok stanovených pre štátnych zamestnancov pripočítavajú tieto zvýhodnenia:

…

2. Zvýhodnenie stanovené v dĺžke štyroch štvrťrokov pod podmienkou, že štátni zamestnanci prerušili svoju činnosť, pre každé z ich manželských detí a ich nemanželských detí narodených pred 1. januárom 2004, pre každé z ich detí, ktorých osvojenie nastalo pred 1. januárom 2004 a pokiaľ boli vychovávané aspoň deväť rokov pred dovŕšením dvadsiateho prvého roku ich života, pre každé z ostatných detí vymenovaných v článku 24 ods. II, ktorých zaopatrenie začalo pred 1. januárom 2004.

Toto prerušenie činnosti musí trvať nepretržite aspoň dva mesiace a nastať v rámci materskej dovolenky, dovolenky z dôvodu osvojenia, rodičovskej dovolenky alebo dovolenky z dôvodu prítomnosti rodiča… alebo voľna na výchovu dieťaťa mladšieho ako osem rokov…

Ustanovenia bodu 2 sa uplatňujú na dôchodky priznané od 28. mája 2003.

3. Zvýhodnenie stanovené v bode 2 získavajú štátne zamestnankyne, ktorým sa narodilo dieťa počas štúdia pred 1. januárom 2004 a pred prijatím do verejnej služby, ak boli prijaté v lehote dvoch rokov od získania diplomu potrebného na účasť na výberovom konaní, pričom podmienka prerušenia výkonu činnosti sa na ne nevzťahuje,

…“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

10 Pán Leone pracoval v rokoch 1984 až 2005 ako ošetrovateľ v hospicoch v Lyone, na pozícii štátneho zamestnanca v odvetví verejného zdravotníctva.

11 Dňa 4. apríla 2005 požiadal pán Leone ako otec troch detí narodených v poradí 9. októbra 1990, 31. augusta 1993 a 27. novembra 1996 o odchod do predčasného dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok.

12 CNRACL zamietol túto žiadosť rozhodnutím z 18. apríla 2005 z dôvodu, že pán Leone neprerušil svoju pracovnú činnosť pri každom z jeho troch detí tak, ako to vyžaduje článok 24 odsek I bod 3 zákonníka o dôchodkoch. Žaloba, ktorú podal pán Leone proti tomuto rozhodnutiu, bola zamietnutá uznesením Tribunal administratif de Lyon (Správny súd v Lyone) z 18. mája 2006.

13 Dňa 31. decembra 2008 začali manželia Leone súdne konanie s cieľom získať náhradu škody, ktorá im bola podľa ich názoru spôsobená z dôvodu nepriamej diskriminácie v rozpore s právom Únie, ktorej obeťou bol pán Leone. Táto diskriminácia vyplýva na jednej strane z ustanovenia článku L. 24 v spojení s článkom R. 37 zákonníka o dôchodkoch, týkajúcich sa predčasného odchodu do dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok, a na druhej strane z článku 15 bodu 2 dekrétu č. 2003/1306 týkajúceho sa dôchodkového zvýhodnenia.

14 Keďže Tribunal administratif de Lyon rozsudkom zo 17. júla 2012 zamietol túto žalobu, manželia Leone podali proti tomuto rozsudku odvolanie na Cour administrative d'appel de Lyon (Odvolací správny súd v Lyone).

15 V tejto súvislosti sa vnútroštátny súd, ktorý zdôraznil, že zodpovednosť štátu za zákony možno uplatniť v prípade, ak tieto zákony odporujú medzinárodným záväzkom Francúzskej republiky, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Možno ustanovenia článku L. 24 v spojení s článkom R. 37 [zákonníka o dôchodkoch] v znení vyplývajúcom z uplatňovania [zákona č. 2004-1485] a [dekrétu č. 2005-449] považovať za zavádzajúce nepriamu diskrimináciu medzi mužmi a ženami v zmysle článku 157 [ZFEÚ]?

2. Možno ustanovenia článku 15 [dekrétu 2003-1306] považovať za zavádzajúce nepriamu diskrimináciu medzi mužmi a ženami v zmysle článku 157 [ZFEÚ]?

3. V prípade kladnej odpovede na jednu z prvých dvoch otázok, možno takúto nepriamu diskrimináciu odôvodniť článkom 157 ods. 4 [ZFEÚ]?“

Konanie pred Súdnym dvorom

16 Po prednesení návrhov generálneho advokáta požiadali manželia Leone podaním doručeným tajomníkovi Súdneho dvora 25. marca 2014, aby bola táto vec pridelená veľkej komore Súdneho dvora a bolo nariadené opätovné začatie ústnej časti konania.

17 Na podporu týchto návrhov dotknuté osoby v podstate okrem toho, že s uvedenými návrhmi nesúhlasia, uvádzajú, po prvé, skutočnosť, že 20. januára 2014 bola prijatá dôchodková reforma, ktorá bez toho, aby zmenila dotknuté výhody vo veci samej, stanovila budúce prijatie vládnej správy, ktorou sa oznámia zmeny v rodinných výhodách charakterizujúcich dôchodkový systém. Ide o novú skutočnosť, ktorá môže odôvodniť opätovné začatie pojednávania.

18 Po druhé žalobcovia vo veci samej tvrdia, že sa ani francúzska vláda vo svojich písomných pripomienkach, ani generálny advokát vo svojich návrhoch nezaoberali smernicou Rady 86/378/EHS z 24. júla 1986 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v zamestnaneckých systémoch sociálneho zabezpečenia (Ú. v. ES L 255, s. 4; Mim. vyd. 05/001, s. 327), zmenenou a doplnenou smernicou Rady 96/97/ES z 20. decembra 1996 (Ú. v. ES L 46, 1997, s. 20; Mim. vyd. 05/003, s. 232). Žalobcovia sa preto môžu odvolávať na existenciu tvrdenia, ku ktorému sa účastníci konania nemali možnosť vyjadriť a ktoré môže odôvodniť opätovné začatie ústnej časti konania.

19 V tomto ohľade a pokiaľ ide, po prvé, o návrh na pridelenie veci veľkej komore Súdneho dvora, treba predovšetkým zdôrazniť, že žiadne ustanovenie Štatútu Súdneho dvora Európskej únie alebo jeho rokovacieho poriadku neupravuje prejednanie tohto druhu návrhu v rámci prejudiciálneho konania.

20 Podľa článku 60 ods. 3 tohto rokovacieho poriadku rozhodovacia komora, ktorej bola vec pridelená, môže v ktoromkoľvek štádiu konania požiadať Súdny dvor, aby túto vec pridelil širšej komore, ide však o opatrenie, ktoré komora, ktorej bola vec pridelená, prijme v zásade z úradnej povinnosti a voľne (pozri v tomto zmysle rozsudok Španielsko/Rada, C-310/04, EU:C:2006:521, bod 22).

21 V prejednávanej veci štvrtá komora Súdneho dvora konštatuje, že nie je potrebné Súdny dvor požiadať, aby túto vec pridelil veľkej komore.

22 Po druhé treba pripomenúť, že podľa článku 83 uvedeného rokovacieho poriadku Súdny dvor môže kedykoľvek po vypočutí generálneho advokáta rozhodnúť o začatí alebo opätovnom začatí ústnej časti konania, najmä ak usúdi, že nemá dostatok informácií, alebo ak účastník konania uviedol po skončení tejto časti konania novú skutočnosť, ktorá môže mať rozhodujúci vplyv na rozhodnutie Súdneho dvora, alebo ak sa má vo veci rozhodnúť na základe tvrdenia, o ktorom sa nemali možnosť vyjadriť účastníci konania alebo subjekty oprávnené podľa článku 23 Štatútu Súdneho dvora.

23 V prejednávanej veci Súdny dvor poznamenáva po prvé, že po tom, čo mali možnosť sa oboznámiť s predloženými pripomienkami, žiadny z účastníkov konania ani z týchto oprávnených subjektov nepožiadal o nariadenie pojednávania, hoci článok 76 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora takúto možnosť upravuje.

24 Po druhé Súdny dvor po vypočutí generálneho advokáta konštatuje, že má dostatok informácií na vydanie rozhodnutia.

25 Čo sa týka predovšetkým novej skutočnosti, ktorú uvádzajú manželia Leone, nejaví sa, že by právna úprava, na ktorú poukazujú, ktorá nadobudla účinnosť až po tom, čo nastali sporné skutočnosti, mohla mať rozhodujúci vplyv na rozhodnutie, ktoré má Súdny dvor prijať.

26 Okrem toho, skutočnosť, že francúzska vláda neuviedla smernicu 86/378 vo svojich písomných pripomienkach alebo na pojednávaní, ktorého nariadenie mohla na tento účel žiadať, a skutočnosť že ani generálny advokát sa touto smernicou nezaoberal vo svojich návrhoch, hoci manželia Leone na ňu vo svojich pripomienkach poukázali, nemôžu nijakým spôsobom odôvodniť opätovné začatie konania z dôvodu, že účastníci konania sa k tejto skutočnosti nevyjadrili.

27 S ohľadom na vyššie uvedené úvahy sa Súdny dvor domnieva, že nie je potrebné nariadiť opätovné začatie ústnej časti konania.

O prejudiciálnych otázkach

O prípustnosti

28 Francúzska vláda predovšetkým namieta neprípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania z dôvodu, že vnútroštátny súd nevysvetlil vzťah, ktorý vyvodzuje medzi vnútroštátnymi ustanoveniami, ktoré sú predmetom konania vo veci samej a článkom 157 ZFEÚ, ani dôvody, pre ktoré má pochybnosti o súlade týchto vnútroštátnych ustanovení s uvedeným článkom.

29 Podľa tejto vlády mal vnútroštátny súd vysvetliť, aké účinky sa spájajú s uvedenými vnútroštátnymi ustanoveniami, ktoré s ohľadom na kritériá stanovené Súdnym dvorom v jeho judikatúre môžu podľa neho viesť ku konštatovaniu nepriamej diskriminácie. Vnútroštátny súd bol tiež povinný uviesť

dôvody, pre ktoré sa nestotožňuje so závermi Conseil d'État (Štátna rada) (Francúzsko) ktorá už vo svojej judikatúre rozhodla, že nejde o takúto nepriamu diskrimináciu, pričom konštatovala, že nebolo potrebné predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania v tejto veci.

30 V tomto ohľade treba pripomenúť na jednej strane, že podľa ustálenej judikatúry v rámci konania podľa článku 267 ZFEÚ prislúcha výlučne vnútroštátnemu súdu, ktorý vec prejednáva a ktorý musí prevziať zodpovednosť za rozhodnutie sporu, aby s prihliadnutím na osobitosti konkrétneho prípadu posúdil potrebu prejudiciálneho rozhodnutia na vydanie svojho rozhodnutia, ako aj relevantnosť otázok položených Súdnemu dvoru. Preto v prípade, že sa položené otázky týkajú výkladu práva Únie, je Súdny dvor v zásade povinný rozhodnúť (pozri najmä rozsudok Carmen Media Group, C-46/08, EU:C:2010:505, bod 75 a citovanú judikatúru).

31 Odmietnuť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke, ktorú položil vnútroštátny súd, možno len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijaký vzťah k existencii alebo predmetu sporu vo veci samej, ak ide o problém hypotetickej povahy, alebo tiež vtedy, ak Súdny dvor nemá k dispozícii skutkové a právne podklady nevyhnutné na užitočné zodpovedanie otázok, ktoré sú mu položené (pozri najmä rozsudok Carmen Media Group, EU:C:2010:505, bod 76 a citovanú judikatúru).

32 V prejednávanej veci pritom informácie o vnútroštátnom práve a skutkové okolnosti, ktoré sú uvedené v rozhodnutí vnútroštátneho súdu, postačujú na to, aby Súdny dvor mohol užitočne odpovedať na otázky, ktoré mu boli položené a tieto evidentne súvisia s predmetom sporu vo veci samej. Pokiaľ ide o dôvody, ktoré vnútroštátny súd viedli k otázke o výklade ustanovení práva Únie, na ktoré poukazuje vo svojich otázkach, a o vzťah, ktorý podľa neho existuje medzi týmito ustanoveniami a vnútroštátnymi ustanoveniami, ktoré sú predmetom konania vo veci samej, treba zdôrazniť, že tieto možno jednoducho vyvodiť z vnútroštátneho rozhodnutia a predovšetkým z požiadaviek a tvrdení účastníkov konania vo veci samej uvedených v tomto rozhodnutí.

33 Na druhej strane treba pripomenúť, že z ustálenej judikatúry vyplýva, že článok 267 ZFEÚ poskytuje vnútroštátnym súdom veľkú diskrečnú právomoc obrátiť sa na Súdny dvor, ak sa domnievajú, že vec, o ktorej rozhodujú, nastoľuje otázky týkajúce sa výkladu ustanovení práva Únie potrebných na rozhodnutie sporu, ktorý im bol predložený. Predovšetkým súd, ktorý nerozhoduje v poslednom stupni, musí mať možnosť predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky, ktoré mu robia starosti, ak sa domnieva, že právne posúdenie súdom vyššieho stupňa by ho mohlo viesť k vyhláseniu rozsudku, ktorý je v rozpore s právom Únie (pozri najmä rozsudok Elčinov, C-173/09, EU:C:2010:581, body 26 a 27, ako aj citovanú judikatúru).

34 Z vyššie uvedených úvah vyplýva, že námietky, ktoré predložila francúzska vláda, treba zamietnuť a že návrh na začatie prejudiciálneho konania treba považovať za prípustný.

O veci samej

Úvodné pripomienky

35 Treba pripomenúť na jednej strane, že predmetom konania vo veci samej bola žiadosť o náhradu škody založená na skutočnosti, že podľa vtedy platných a účinných vnútroštátnych ustanovení nemohol žalobca vo veci samej od apríla 2005 uplatniť nárok na predčasný dôchodok s okamžitým nárokom na dôchodok a na zvýhodnenie za odpracované roky po tom, čo CNRACL rozhodnutím z 18. apríla 2005 zamietol jeho žiadosť o poskytnutie týchto výhod. Za týchto podmienok a s ohľadom na skutočnosť, že Lisabonská zmluva nadobudla účinnosť až 1. decembra 2009, treba na účely zodpovedania nejasností vyplývajúcich z položených otázok zohľadniť, tak ako tvrdili najmä Komisia a manželia Leone, článok 141 ES pred článkom 157 ZFEÚ, na ktorý sa formálne odvolal vnútroštátny súd vo svojich otázkach.

36 Na druhej strane treba zdôrazniť, že vnútroštátne ustanovenia o dôchodkovom zvýhodnení, ktoré je predmetom konania vo veci samej, ktorého sa týka druhá otázka, boli prijaté na základe rozsudku Griesmar (C-366/99, EU:C:2001:648), z ktorého vyplýva, že predtým platná a účinná vnútroštátna právna úprava bola v rozpore so zásadou rovnosti odmeňovania upravenou v článku 141 ES.

37 V tomto rozsudku pritom Súdny dvor rozhodol, že dôchodkové zvýhodnenie upravené v tejto predchádzajúcej vnútroštátnej právnej úprave, ktorého poskytnutie záviselo od jediného kritéria založeného na výchove detí, sa štátni zamestnanci ženského pohlavia a štátni zamestnanci mužského pohlavia nachádzali z pohľadu tohto kritéria v porovnateľnej situácii, a teda vyhradením uvedeného zvýhodnenia len pre štátnych zamestnancov ženského pohlavia a vylúčením štátnych zamestnancov mužského pohlavia, ktorí boli rovnako spôsobilí preukázať výchovu svojich detí, zaviedla táto právna úprava priamu diskrimináciu na základe pohlavia v rozpore s článkom 141 ES (pozri rozsudok Griesmar, EU:C:2001:648, najmä body 53 až 58 a 67).

O druhej otázke

38 Svojou druhou otázkou, ktorú treba preskúmať najskôr, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 141 ES vykladať v tom zmysle, že režim dôchodkového zvýhodnenia, o aký ide vo veci samej, vedie k nepriamej diskriminácii v odmeňovaní medzi pracovníkmi ženského a mužského pohlavia v rozpore s týmto článkom.

39 V prvom rade treba pripomenúť, že Súdny dvor rozhodol, že dôchodky vyplácané na základe režimu, ktorý má znaky ako dotknutý francúzsky dôchodkový systém úradníkov vo veci samej, patria pod pojem odmena v zmysle článku 141 ES (pozri v tomto zmysle rozsudky Griesmar, EU:C:2001:648, body 26 až 38, a Mouflin, C-206/00, EU:C:2001:695, body 22 a 23).

40 Podľa ustálenej judikatúry zásada rovnosti odmeňovania stanovená v článku 141 ES bráni nielen uplatneniu ustanovení, ktoré stanovujú diskriminácie založené priamo na pohlaví, ale aj uplatneniu ustanovení, ktoré zachovávajú rozdiely v zaobchádzaní medzi pracovníkmi mužského a ženského pohlavia tým, že uplatňujú kritériá, ktoré nie sú založené na pohlaví, pokiaľ tieto rozdiely nemožno vysvetliť objektívne odôvodnenými okolnosťami, ktoré nesúvisia s diskrimináciou na základe pohlavia (pozri najmä rozsudky Seymour-Smith a Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, bod 52, a Voß, C-300/06, EU:C:2007:757, bod 25 a citovanú judikatúru).

41 Presnejšie, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že ide o nepriamu diskrimináciu z dôvodu pohlavia, keď pri uplatnení vnútroštátneho opatrenia, a to aj napriek jeho neutrálnej formulácii, dochádza v skutočnosti k znevýhodneniu omnoho väčšieho počtu pracovníkov jedného pohlavia ako druhého pohlavia (pozri najmä rozsudok Z, C-363/12, EU:C:2014:159, bod 53 a citovanú judikatúru). Takéto opatrenie je v súlade so zásadou rovnosti zaobchádzania iba pod podmienkou, že rozdielne zaobchádzanie s dvomi kategóriami pracovníkov, ku ktorému vedie, je odôvodnené objektívnymi skutočnosťami, ktoré nesúvisia s diskrimináciou na základe pohlavia (pozri najmä rozsudky Rinner-Kühn, 171/88, EU:C:1989:328, bod 12; Voß, EU:C:2007:757, bod 38, a Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, bod 70).

42 V prejednávanej veci treba zdôrazniť, že podľa článku 15 dekrétu č. 2003-1306 sa zvýhodnenie za odpracované roky stanovené v dĺžke štyroch štvrťrokov poskytne na účely výpočtu výšky dôchodku každému štátnemu zamestnancovi za každé z jeho detí narodených alebo osvojených pred 1. januárom 2004, alebo ktoré mal v starostlivosti pred týmto dátumom a ktoré vychovával počas deviatich rokov, pod podmienkou, že tento štátny zamestnanec môže preukázať prerušenie výkonu činnosti najmenej počas dvoch mesiacov, ktoré nastalo v rámci materskej dovolenky, dovolenky z dôvodu osvojenia, rodičovskej dovolenky alebo dovolenky z dôvodu rodičovskej starostlivosti alebo voľna na výchovu dieťaťa mladšieho ako osem rokov. Podľa uvedeného ustanovenia zvýhodnenie získavajú aj štátne

zamestnankyne, ktorým sa narodilo dieťa počas štúdia pred 1. januárom 2004 a pred prijatím do verejnej služby, ak boli prijaté v lehote dvoch rokov od získania diplomu potrebného na účasť na výberovom konaní.

43 Treba však konštatovať, že ustanovenie ako také, ktoré stanovuje, že zvýhodnenie, o aké ide vo veci samej, sa má poskytnúť štátnym zamestnancom oboch pohlaví pod podmienkou, že prerušili výkon svojej činnosti počas obdobia najmenej dvoch po sebe nasledujúcich mesiacov, aby sa venovali dieťaťu, má neutrálnu povahu, pokiaľ ide o pohlavie dotknutej osoby, a teda sa predovšetkým nezdá, že zákonná možnosť prerušiť výkon činnosti upravená v dotknutej právnej úprave vo veci samej existuje len pre štátnych zamestnancov jedného pohlavia.

44 V tomto ohľade je zrejmé, že aj štátni zamestnanci mužského pohlavia, rovnako ako ženského pohlavia môžu využiť takúto možnosť prerušiť kariéru v rámci dovolenky z dôvodu osvojenia, rodičovskej dovolenky alebo dovolenky z dôvodu rodičovskej starostlivosti alebo ešte voľna na výchovu dieťaťa mladšieho ako osem rokov.

45 Bez ohľadu na túto neutrálnu povahu však treba konštatovať, že kritérium upravené v článku 15 dekrétu č. 2003-1306 vedie k tomu, že predmetnú výhodu využije omnoho vyššie percento žien ako mužov.

46 Skutočnosť, že dotknutý režim dôchodkového zvýhodnenia vo veci samej zahŕňa materskú dovolenku medzi zákonné formy prerušenia činnosti, ktoré zakladajú nárok na zvýhodnenie, implikuje, s ohľadom na minimálnu dĺžku a povinnú povahu tejto dovolenky vo francúzskom práve, že štátni zamestnanci ženského pohlavia, ktorí sú biologickým rodičom dieťaťa, majú v zásade možnosť využiť výhodu, ktorú predstavuje takéto zvýhodnenie.

47 Na rozdiel od toho, pokiaľ ide o štátnych zamestnancov mužského pohlavia, rôzne faktory v prejednávanej veci prispievajú k podstatnému zníženiu počtu tých úradníkov, ktorí skutočne majú možnosť využiť uvedenú výhodu.

48 V tomto ohľade treba v prvom rade zdôrazniť, že na rozdiel od materskej dovolenky prípady dovolenky alebo voľna, ktoré môžu založiť nárok na uvedené dôchodkové zvýhodnenie, majú v prípade štátneho úradníka fakultatívnu povahu.

49 Po druhé, najmä z písomných pripomienok francúzskej vlády vyplýva, že zákonné prípady, ako rodičovská dovolenka, dovolenka z dôvodu rodičovskej starostlivosti alebo voľno sa spájajú tak s nevyplatením odmeny, ako aj s nenadobudnutím práv na dôchodok. Okrem toho dovolenka z dôvodu rodičovskej starostlivosti a voľno sa spájajú so znížením a neexistenciou nároku na postup v platovom stupni.

50 Skutočnosť, že režim zvýhodnenia, o aký ide v konaní vo veci samej, môžu predovšetkým využiť štátni úradníci ženského pohlavia, výslovne konštatovala aj Conseil d'État vo svojom rozsudku z 29. decembra 2004, D'Amato a i. (č. 265097), ktorý francúzska vláda predložila na podporu svojich pripomienok. K podobnému konštatovaniu dospel aj Haute Autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité (Vysoký úrad pre boj s diskrimináciou a rozdielnym zaobchádzaním) vo svojom uznesení č. 2005-32 z 26. septembra 2005, na ktoré sa odvolávali manželia Leone vo svojich písomných pripomienkach.

51 S ohľadom na vyššie uvedené podmienka prerušenia výkonu pracovnej činnosti najmenej na dva mesiace, ktorou dotknutý režim vo veci samej v zásade podmieňuje poskytnutie zvýhodnenia, aj napriek svojej neutrálnej podobe z pohľadu pohlavia dotknutých štátnych úradníkov, môže byť v tejto veci naplnená podstatne menším percentom štátnych úradníkov mužského pohlavia ako štátnych úradníkov ženského pohlavia, a teda v skutočnosti znevýhodňuje omnoho vyšší počet pracovníkov jedného pohlavia oproti pracovníkom druhého pohlavia.

52 Za týchto podmienok treba preskúmať, či spôsobené rozdielne zaobchádzanie medzi pracovníkmi ženského pohlavia a mužského pohlavia možno prípadne odôvodniť objektívnymi dôvodmi, ktoré nesúvisia s diskrimináciou na základe pohlavia.

53 V tomto ohľade z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že o takýto prípad ide vtedy, keď zvolené prostriedky slúžia legitímnemu cieľu sociálnej politiky členského štátu, sú vhodné a nevyhnutné na dosiahnutie sledovaného cieľa (pozri najmä rozsudky Seymour-Smith a Perez, EU:C:1999:60, bod 69 a citovanú judikatúru, ako aj Brachner, EU:C:2011:675, bod 70 a citovanú judikatúru).

54 Okrem toho prostriedky možno považovať za spôsobilé zaručiť dosiahnutie uvedeného cieľa len vtedy, ak skutočne zodpovedajú úsiliu dosiahnuť ho koherentne a systematicky (rozsudky Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, bod 55; Georgiev, C-250/09 a C-268/09, EU:C:2010:699, bod 56; Fuchs a Köhler, C-159/10 a C-160/10, EU:C:2011:508, bod 85, ako aj Brachner, EU:C:2011:675, point 71).

55 Prináleží dotknutému členskému štátu ako subjektu, ktorý vydal údajne diskriminačné pravidlo, aby preukázal, že uvedené pravidlo zodpovedá legitímnemu cieľu jeho sociálnej politiky, že tento cieľ nesúvisí s akoukoľvek diskrimináciou na základe pohlavia a že sa mohol odôvodnene domnievať, že zvolené prostriedky sú vhodné na dosiahnutie uvedeného cieľa (rozsudok Brachner, EU:C:2011:675, bod 74 a citovaná judikatúra).

56 Okrem toho z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že aj keď nakoniec prislúcha vnútroštátnemu súdu, ktorý je jediný príslušný na posúdenie skutkových okolností a na výklad vnútroštátnej právnej úpravy, aby určil, či a v akom rozsahu je predmetné právne ustanovenie odôvodnené takýmto objektívnym faktorom, Súdny dvor, ktorý má vnútroštátnemu súdu v rámci prejudiciálneho konania poskytnúť užitočnú odpoveď, má právomoc poskytnúť úvahy vyplývajúce zo spisu vo veci samej, ako aj z písomných a ústnych pripomienok, ktoré mu boli predložené, aby umožnil vnútroštátnemu súdu rozhodnúť (pozri najmä rozsudok Brachner, EU:C:2011:675, bod 72 a citovanú judikatúru).

57 Pokiaľ ide o určenie cieľov sledovaných dotknutým režimom zvýhodnenia vo veci samej, francúzska vláda, na ktorej tak, ako bolo uvedené v bode 55 tohto rozsudku, spočíva dôkazné bremeno preukázať, že uvedený režim prípadne zodpovedá legitímnemu cieľu a že tento nesúvisí s akoukoľvek diskrimináciou na základe pohlavia, vo svojich pripomienkach uviedla, že dotknuté zvýhodnenie má za cieľ vyvážiť kariérne znevýhodnenie, ktoré vyplýva z prerušenia pracovnej činnosti z dôvodu narodenia, prijatia do rodiny alebo výchovy detí.

58 V tomto ohľade snaha o vyváženie znevýhodnenia, ktoré bolo v priebehu ich kariéry spôsobené tak pracovníkom ženského pohlavia, ako aj pracovníkom mužského pohlavia, ktorí prerušili výkon činnosti počas určitého obdobia, aby sa venovali svojim deťom, predstavuje samozrejme ako také legitímny cieľ sociálnej politiky.

59 Iba všeobecné tvrdenia však nepostačujú ako dôkaz o tom, že cieľ vnútroštátneho pravidla, o aké ide vo veci samej, nesúvisí s akoukoľvek diskrimináciou na základe pohlavia, a nemožno ich ani považovať za predloženie skutočností, na základe ktorých by bolo možné dôvodne predpokladať, že zvolené prostriedky sú vhodné na dosiahnutie tohto cieľa (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky Seymour-Smith a Perez, EU:C:1999:60, bod 76, ako aj Nikoloudi, C-196/02, EU:C:2005:141, bod 52).

60 V prejednávanej veci treba o to viac zohľadniť skutočné dodržanie rôznych požiadaviek uvedených v bodoch 52 až 55 tohto rozsudku, že tak ako bolo zdôraznené v bodoch 36 a 37 tohto rozsudku, dotknutý režim zvýhodnenia vo veci samej bol prijatý s cieľom zosúladiť vnútroštátne právo so zásadou rovnosti odmeňovania mužov a žien v nadväznosti na rozhodnutie Súdneho dvora, ktorý konštatoval nesúlad predchádzajúcej vnútroštátnej právnej úpravy s touto zásadou.

61 Komisia a manželia Leone pritom v tomto ohľade predovšetkým tvrdili, že Francúzska republika túto predchádzajúcu úpravu nahradila novou úpravou, ktorá pod rúškom opatrení neutrálnej povahy, pokiaľ ide o pohlavie osôb, na ktoré sa tieto opatrenia vzťahujú, v skutočnosti zachovala ciele tejto predchádzajúcej úpravy a zabezpečila *status quo* a zachovanie konkrétnych účinkov týchto opatrení.

62 Podľa manželov Leone nová platná úprava v skutočnosti zachováva rovnaký cieľ a dôvod ako pôvodná, konkrétne, v zásade vyváženie znevýhodnenia v zamestnaní vyplývajúceho z času, ktorý štátny zamestnanec venoval výchove detí počas svojej kariéry. Francúzska republika sa tak uchýlila k stanoveniu umelého kritéria založeného na prerušení výkonu činnosti len s cieľom vyhnúť sa možným finančným dôsledkom, ktoré by bolo možné vyvodiť z riadneho uplatnenia práva Únie, a tento členský štát stále nepreukázal, že takto zavedené zmeny sledujú legitímny cieľ, ktorý nesúvisí s akoukoľvek diskrimináciou na základe pohlavia.

63 Francúzska vláda tvrdí, že prerušenie výkonu činnosti s cieľom starostlivosti o deti má priamy vplyv na výšku dôchodku štátneho zamestnanca, či už z dôvodu, že sa obdobia prerušenia nezohľadnia na účely jeho výpočtu, alebo z dôvodu spomalenia kariérneho postupu, ku ktorému vedú, a že dotknuté zvýhodnenie vo veci samej má za cieľ finančne vyvážiť takýto vplyv pri priznaní tohto dôchodku.

64 V súlade s judikatúrou uvedenou v bode 56 tohto rozsudku Súdnemu dvoru s ohľadom na skutočnosti uvedené v spise, ktorý má k dispozícii, a na pripomienky, ktoré mu boli predložené, prináleží poskytnúť nasledujúce usmernenia, ktoré umožnia vnútroštátnemu súdu rozhodnúť.

65 Po prvé, ako vyplýva z pripomienok francúzskej vlády, materská dovolenka a dovolenka z dôvodu osvojenia sú spojené so zachovaním nadobudnutia práv na dôchodok a nároku na povýšenie, kým rodičovská dovolenka a dovolenka z dôvodu rodičovskej starostlivosti sa vyznačujú prvá úplným zachovaním a druhá čiastočným zachovaním nároku na povýšenie. Za týchto podmienok sa možno pýtať, v akom rozsahu má dotknuté zvýhodnenie vo veci samej skutočne za cieľ vyvážiť nezohľadnenie týchto období prerušenia pri výpočte dôchodku alebo znevýhodnení spojených so spomalením kariéry štátneho zamestnanca, tak ako tvrdí táto vláda.

66 Uvedené tiež *a priori* vyplýva zo skutočnosti, že toto zvýhodnenie je jednotným spôsobom stanovené na obdobie jedného roka bez ohľadu na skutočnú dĺžku prerušenia.

67 V tomto ohľade treba okrem toho zdôrazniť, že rozsah uvedeného zvýhodnenia ostal nezmenený v porovnaní so zvýhodnením, ktorým sa vyznačoval predchádzajúci režim zvýhodnenia, ktorý bol v rozsudku Griesmar (EU:C:2001:648) posúdený ako odporujúci článku 141 ES. Ako však bolo uvedené v tomto rozsudku, v rámci tohto režimu sa v tom čase platným zvýhodnením sledoval odlišný cieľ, konkrétne vyváženie znevýhodnenia v kariérnej oblasti žien z dôvodu, že sa počas svojej kariéry venovali výchove detí.

68 V tejto súvislosti teda možno konštatovať, že hoci dôchodkové zvýhodnenie v dĺžke jedného roku na dieťa vychovávané v domácnosti, je bez pochýb koncipované s ohľadom na tento cieľ, zachovanie neznemeného rozsahu tejto výhody v rámci dotknutej právnej úpravy vo veci samej, sa naopak tak, ako už bolo uvedené, spája s nejasnosťami, pokiaľ ide o jej spôsobilosť dosiahnuť cieľ uvedený v bode 57 tohto rozsudku.

69 Po druhé, čo sa týka požiadavky uvedenej v bode 54 tohto rozsudku, týkajúcej sa koherentného a systematického uplatnenia posledného uvedeného cieľa, treba poznamenať toto.

70 Na jednej strane, ako vyplýva z článku 15 ods. 3 dekrétu č. 2003-1306, predmetné zvýhodnenie v konaní vo veci samej získavajú aj štátne zamestnankyne, ktorým sa narodilo dieťa počas štúdia pred 1. januárom 2004 a pred prijatím do verejnej služby, ak boli prijaté v lehote dvoch rokov od získania diplomu potrebného na účasť na výberovom konaní, pričom podmienka prerušenia výkonu činnosti sa na ne nevzťahuje.

71 Teda, keďže takto zavedená výnimka vedie k poskytnutiu zvýhodnenia štátnemu úradníkovi, ktorý neprerušil svoju činnosť, a teda nemohol utrpieť ujmu, ktorú má toto zvýhodnenie napraviť, *a priori* sa zdá, že takéto ustanovenie môže byť v rozpore s vyššie uvedenou požiadavkou koherencie a systematickosti.

72 Na druhej strane na základe dotknutého režimu zvýhodnenia vo veci samej, v prípade existencie niekoľkých detí, akými sú deti manžela, deti u ktorých boli rodičovské práva a povinnosti prenesené na poberateľa dôchodku alebo na jeho manžela, deti zverené do poručníctva poberateľa dôchodku, ak je s ním spojená skutočná a trvalá starostlivosť o dieťa alebo deti prijaté do rodiny poberateľom dôchodku alebo jeho manželom, je poskytnutie dotknutého zvýhodnenia podmienené nielen prerušením výkonu činnosti počas dvoch mesiacov, ale tiež podmienkou, že tieto deti boli vychovávané najmenej počas deviatich rokov.

73 Takáto dodatočná podmienka sa *a priori* nejaví byť v súlade s cieľom uvádzaným v tomto konaní francúzskou vládou.

74 Napokon treba zohľadniť, že v prejednávanej veci a ako už bolo uvedené vyššie, prijatie dotknutého režimu zvýhodnenia vo veci samej vyplýva z potreby odstrániť nesúlad so zásadou rovnosti odmeňovania v predchádzajúcom režime zvýhodnenia, ktorá vyplýva z rozsudku Griesmar (EU:C:2001:648).

75 Keďže dotknutý režim zvýhodnenia vo veci samej sa mal uplatniť na účely dôchodkov vyplácaných od 28. mája 2003 a s ohľadom na narodené, osvojené deti alebo deti prijaté do rodiny pred 1. januárom 2004, jeho cieľom bolo upraviť spôsob zvýhodnenia, ktorého priznanie patrilo doposiaľ do predchádzajúceho režimu.

76 Treba však pripomenúť, že v tomto rozsudku Súdny dvor rozhodol, že uvedený predchádzajúci režim bol v rozpore so zásadou rovnosti zaobchádzania, pretože z možnosti využiť zvýhodnenie vylučoval štátnych zamestnancov mužského pohlavia, ktorí boli rovnako spôsobilí preukázať, že sa venovali výchove svojich detí (rozsudok Griesmar, EU:C:2001:648, point 67).

77 V tomto ohľade treba zdôrazniť, že aj keď sa spôsoby poskytnutia zvýhodnenia upravené dotknutým režimom vo veci samej majú uplatniť v zásade len na dôchodky, ktoré sa majú priznať po nadobudnutí účinnosti tohto režimu, naďalej platí, že tento režim môže v budúcnosti niektorým štátnym zamestnancom mužského pohlavia odňať právo, ktoré im priamo vyplýva z článku 141 ES. Treba preto pripomenúť, že ak právo Únie nebráni členskému štátu, aby konal určitým spôsobom, je to predovšetkým pod podmienkou, že opatrenia, ktoré v tomto ohľade prijme, budú v súlade so zásadou rovnosti zaobchádzania medzi mužmi a ženami (v tomto zmysle pozri rozsudok Roks a.i., C-343/92, EU:C:1994:71, body 29 a 30).

78 Ako však vyplýva z bodov 65 až 73 tohto rozsudku, nezdá sa, že by s výnimkou konečného posúdenia, ktoré prináleží vnútroštátnym súdom, dotknutý režim zvýhodnenia vo veci samej predstavoval takýto prípad.

79 S ohľadom na vyššie uvedené úvahy treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 141 ES sa má vykladať v tom zmysle, že režim dôchodkového zvýhodnenia, o aký ide vo veci samej, vedie k nepriamej diskriminácii v odmeňovaní medzi pracovníkmi ženského a mužského pohlavia v rozpore s týmto článkom, ibaže ho možno odôvodniť objektívnymi faktormi, ktoré nesúvisia s diskrimináciou na základe pohlavia, akými je legitímny cieľ sociálnej politiky a spôsobilosť zabezpečiť sledovaný a na tento účel nevyhnutný cieľ, čo si vyžaduje, aby skutočne zodpovedal snahe o dosiahnutie tohto cieľa a aby sa v tomto ohľade uplatňoval koherentným a systematickým spôsobom.

O prvej otázke

80 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 141 ES vykladať v tom zmysle, že ustanovenia o predčasnom dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok, o aké ide v konaní vo veci samej, vedú k nepriamej diskriminácii v odmeňovaní pracovníkov ženského a mužského pohlavia v rozpore s týmto článkom.

81 Predovšetkým treba zdôrazniť, že články L. 24 a R. 37 zákonníka o dôchodkoch, ktoré upravujú predčasný dôchodok s okamžitým nárokom na dôchodok, boli podobne ako ustanovenia, ktoré charakterizujú dotknutý systém zvýhodnenia vo veci samej, prijaté s cieľom zohľadniť závery vyplývajúce z rozsudku Griesmar (EU:C:2001:648).

82 Tieto články podmieňujú právo štátneho zamestnanca, rodiča troch detí alebo dieťaťa staršieho ako jeden rok, ktoré dosiahlo mieru invalidity v rozsahu 80 % alebo viac, na poberanie takéhoto predčasného dôchodku tým, že dotknutá osoba je v prípade každého dieťaťa spôsobilá preukázať prerušenie výkonu činnosti najmenej počas dvoch mesiacov, ktoré nastalo v rámci materskej dovolenky, dovolenky z dôvodu osvojenia, rodičovskej dovolenky alebo dovolenky z dôvodu rodičovskej starostlivosti alebo voľna na výchovu dieťaťa mladšieho ako osem rokov. V prípade súbežného narodenia alebo osvojenia predstavuje doba prerušenia činnosti, ktorá sa zohľadní pre všetky dotknuté deti, rovnako dva mesiace.

83 Čo sa týka biologických alebo osvojených detí, prerušenie musí nastať počas obdobia od prvého dňa štvrtého týždňa pred narodením alebo osvojením do posledného dňa šestnásteho týždňa po narodení alebo osvojení.

84 Pokiaľ ide o nezaopatrené deti, vyššie uvedené ustanovenia stanovujú, že tieto deti museli byť najmenej počas deviatich rokov vychovávané dotknutým štátnym zamestnancom a že prerušenie výkonu činnosti muselo nastať buď pred dovŕšením šestnásteho roku ich života, alebo pred dovŕšením veku, v ktorom prestali byť nezaopatrenými deťmi.

85 Z týchto ustanovení vyplýva, že za prerušenie výkonu činnosti sa považujú obdobia, počas ktorých dotknutá osoba neplatila príspevky a počas ktorých nevykonávala žiadnu pracovnú činnosť.

86 Pre všetky *mutatis mutandis* zhodné dôvody s dôvodmi uvedenými v bodoch 43 až 49 tohto rozsudku treba v prvom rade konštatovať, že aj keď tieto ustanovenia vyznievajú neutrálne, pokiaľ ide o pohlavie dotknutých štátnych zamestnancov, spôsoby, akým tieto ustanovenia podmieňujú poskytnutie predmetnej výhody v konaní vo veci samej, môžu mať za následok, že túto výhodu využije omnoho vyššie percento žien ako mužov.

87 Za týchto podmienok treba následne v súlade so zásadami judikatúry uvedenými v bodoch 52 až 55 tohto rozsudku preskúmať, či takto vyvolané rozdielne zaobchádzanie medzi pracovníkmi ženského pohlavia a pracovníkmi mužského pohlavia možno odôvodniť objektívnymi faktormi, ktoré nesúvisia s diskrimináciou na základe pohlavia.

88 Francúzska vláda v tejto súvislosti vo svojich pripomienkach tvrdila, že dotknuté vnútroštátne ustanovenia sledujú rovnaký cieľ, akým je dotknuté zvýhodnenie vo veci samej, konkrétne vyváženie kariérneho znevýhodnenia, ktoré vyplýva z prerušenia pracovnej činnosti z dôvodu narodenia, prijatia do rodiny alebo výchovy detí.

89 Ako už bolo uvedené v bode 56 tohto rozsudku, prináleží vnútroštátnemu súdu, aby s konečnou platnosťou s ohľadom na všetky relevantné skutočnosti preskúmal, či pri zohľadnení spôsobov, ktoré ho charakterizujú, môže režim predčasného dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok, ktorý je predmetom konania vo veci samej, ako prostriedok, ktorým sa má dosiahnuť tento cieľ, prispieť

k dosiahnutiu tohto cieľa a či skutočne zodpovedá snahe o jeho dosiahnutie a je uplatnený koherentným a systematickým spôsobom vo vzťahu k tomuto cieľu. Súdny dvor má však právomoc poskytnúť uvedenému súdu usmernenia, ktoré mu umožnia rozhodnúť.

90 Najmä pokiaľ ide o skutočnú snahu docieliť záujem uvádzaný v prejednávanej veci a v tomto ohľade splniť požiadavku koherencie a systematickosti, treba zdôrazniť, po prvé, že *a priori* sa nezdá, že by priznanie predčasného dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok štátnym zamestnancom mohlo vyvážiť znevýhodnenie v kariére, ktoré vyplýva z tohto trojakého prerušenia výkonu pracovnej činnosti najmenej počas dvoch mesiacov z dôvodu narodenia, prijatia do rodiny alebo výchovy detí alebo z jediného prerušenia kariéry v trvaní dvoch mesiacov v prípade narodenia alebo prijatia do rodiny dieťaťa, ktoré dosiahlo mieru invalidity v rozsahu 80 %. Francúzska vláda tiež nepreukázala, ako by táto skutočnosť mohla vyvážiť kariérne znevýhodnenie.

91 Napokon treba zdôrazniť, že rôzne skutočnosti, ktoré charakterizujú predmetnú výhodu vo veci samej sa, *a priori* nejavia tak, že by ich bolo možné koherentne odôvodniť s ohľadom na cieľ spočívajúci v tvrdenom vyvážení uvedených znevýhodnení.

92 Uvedené vyplýva, po prvé, ako už bolo uvedené v súvislosti s predmetným zvýhodnením vo veci samej v bodoch 72 a 73 tohto rozsudku, zo skutočnosti, že v prípade existencie viacerých detí je priznanie predčasného dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok podmienené nielen prerušením výkonu pracovnej činnosti počas dvoch mesiacov, ale tiež dodatočnou podmienkou, že tieto deti dotknutý štátny zamestnanec vychovával najmenej počas deviatich rokov.

93 O takýto prípad ide tiež vtedy, po druhé, keď sa dotknutá výhoda vo veci samej prizná štátnym zamestnancom bez ohľadu na to, či prerušili svoju kariéru z dôvodu troch období v trvaní dvoch mesiacov pre tri rôzne deti alebo z dôvodu jediného obdobia dvoch mesiacov pre jedno dieťa, ktoré dosiahlo mieru invalidity v rozsahu 80 % a viac. *A priori* sa teda nezdá, že kariérne znevýhodnenie, ktoré má údajne vyplývať z prerušenia kariéry po dobu dvoch mesiacov a ktoré má údajne táto výhoda vyvážiť, sa líši v závislosti od toho, či je narodené alebo osvojené dieťa zdravotne postihnuté.

94 Rovnako to je, po tretie, v prípade skutočnosti, na základe ktorej sa zdá, že z dotknutých ustanovení vo veci samej vyplýva, že v prípade súbežného narodenia alebo osvojenia sa jediné obdobie dvoch mesiacov prerušenia kariéry, ktoré sa spája s týmto narodením alebo osvojením, započíta toľkokrát, koľko je dotknutých detí. *A priori* sa však nezdá, že kariérne znevýhodnenie, ktoré má vyplývať z prerušenia kariéry počas obdobia dvoch mesiacov a ktoré má táto výhoda vyvážiť, sa líši podľa toho, či dôvodom tohto prerušenia je narodenie alebo osvojenie jedného alebo viacerých detí.

95 Po štvrté bude prináležať vnútroštátnemu súdu, aby preskúmal, či ustanovenia článkov L.24 ods. I bod 3 a R.37 ods. III zákonníka o dôchodkoch, ktoré stanovujú, že poskytnutie dotknutej výhody vo veci samej sa prizná s ohľadom na obdobia, počas ktorých dotknutá osoba nevykonávala nijakú pracovnú činnosť, sú na základe ich presne vymedzenej pôsobnosti prípadne spôsobilé porušiť vyššie uvedenú požiadavku koherencie.

96 Treba dodať, že v rámci preskúmania, ktoré bude tento súd musieť vykonať s cieľom zabezpečiť, že dotknutý režim vo veci samej skutočne zodpovedá snahe dosiahnuť uvádzaný cieľ a že sa s ohľadom na tento cieľ uplatňuje koherentne a systematicky, môže tento súd považovať za potrebné zohľadniť aj prípadné vzťahy, ktoré sú spojené s režimom odchodu do predčasného dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok, ktorý je predmetom konania vo veci samej s predchádzajúcou vnútroštátnou právnou úpravou, ktorú nahradil, a v súvislosti s ktorou nemá Súdny dvor dostatočné informácie. V tejto súvislosti bude vnútroštátny súd môcť predovšetkým považovať za potrebné preskúmať, v akom rozsahu by takéto vzťahy mohli, tak ako bolo uvedené v tomto rozsudku v súvislosti s dotknutým režimom zvýhodnenia vo veci samej, ovplyvniť toto preskúmanie.

97 V tejto veci a s ohľadom na to, čo bolo uvedené v bode 81 tohto rozsudku, treba napokon zdôrazniť, že úvahy uvedené v súvislosti s predmetným režimom zvýhodnenia v bodoch 74 až 78 tohto rozsudku sa prípadne môžu *mutatis mutandis* uplatniť aj pokiaľ ide o režim odchodu na predčasný dôchodok s okamžitým nárokom na dôchodok, ktorý je predmetom konania vo veci samej.

98 S ohľadom na všetky vyššie uvedené úvahy, treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 141 ES sa má vykladať v tom zmysle, že režim uplatnenia predčasného dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok, o aký ide vo veci samej, vedie k nepriamej diskriminácii v odmeňovaní medzi pracovníkmi ženského a mužského pohlavia v rozpore s týmto článkom, ibaže ho možno odôvodniť objektívnymi faktormi, ktoré nesúvisia s diskrimináciou na základe pohlavia, akými je legitímny cieľ sociálnej politiky a spôsobilosť zabezpečiť sledovaný a na tento účel nevyhnutný cieľ, čo si vyžaduje, aby skutočne zodpovedal snahe o dosiahnutie tohto cieľa a aby sa v tomto ohľade uplatňoval koherentným a systematickým spôsobom.

O tretej otázke

99 Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či nepriama diskriminácia, ktorá by mohla byť prípadne konštatovaná v rámci preskúmania prvej a druhej otázky, môže byť odôvodnená podľa článku 141 ods. 4 ES.

100 Toto posledné uvedené ustanovenie stanovuje, že s cieľom plne zabezpečiť v praxi rovnosť zaobchádzania s mužmi a ženami v pracovnom procese zásada rovnosti zaobchádzania nebráni žiadnemu členskému štátu zachovať alebo zaviesť opatrenia umožňujúce osobitné výhody menej zastúpenému pohlaviu pre ľahšie uplatnenie sa v odbornej pracovnej činnosti alebo ako prevenciu či kompenzáciu nevýhod v profesijnej kariére.

101 V prejednávanej veci stačí v tomto ohľade pripomenúť, že Súdny dvor už rozhodol, že opatrenie, akým je dotknuté zvýhodnenie vo veci samej, nepredstavuje opatrenie, na ktoré sa vzťahuje toto ustanovenie Zmluvy o ES, keďže sa obmedzuje len na poskytnutie zvýhodnenia za odpracované roky štátnym zamestnancom v čase ich odchodu na dôchodok, pričom nenapráva problémy, s ktorými sa mohli stretnúť počas svojej profesionálnej kariéry, a nezdá sa, že by bolo spôsobilé vyvážiť znevýhodnenie, ktorému boli títo pracovníci vystavení tým, že im v tejto kariére pomôže, a mohlo tiež plne zabezpečiť v praxi rovnosť zaobchádzania s mužmi a ženami v pracovnom procese (pozri v tomto zmysle rozsudok Griesmar, EU:C:2001:648, body 63 až 65; pozri tiež rozsudky Komisia/Taliansko, C-46/07, EU:C:2008:618, body 57 a 58, ako aj Komisia/Grécko, C-559/07, EU:C:2009:198, body 66 až 68).

102 Tak je to aj v prípade opatrenia, akým je odchod do predčasného dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok, pretože toto opatrenie, ktoré sa obmedzuje na zvýhodnenie predčasného ukončenia profesionálnej kariéry, nemôže napraviť problémy, s ktorými sa štátni zamestnanci môžu stretnúť počas svojej profesionálnej kariéry tým, že im v tejto kariére pomôže, ani plne zabezpečiť v praxi rovnosť zaobchádzania s mužmi a ženami v pracovnom procese.

103 S ohľadom na vyššie uvedené úvahy treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 141 ods. 4 ES sa má vykladať v tom zmysle, že vnútroštátne opatrenia, o aké ide v konaní vo veci samej, ktoré sa obmedzujú na to, že dotknutým pracovníkom poskytujú možnosť využiť predčasný dôchodok s okamžitým nárokom na dôchodok a priznávajú im zvýhodnenie za odpracované roky v čase ich odchodu na dôchodok, pričom nenaprávajú problémy, s ktorými sa mohli stretnúť počas svojej profesionálnej kariéry, nie sú opatreniami, na ktoré sa vzťahuje uvedené ustanovenie.

O trovách

104 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

1. **Článok 141 ES sa má vykladať v tom zmysle, že režim dôchodkového zvýhodnenia, o aký ide vo veci samej, vedie k nepriamej diskriminácii v odmeňovaní medzi pracovníkmi ženského a mužského pohlavia v rozpore s týmto článkom, ibaže ho možno odôvodniť objektívnymi faktormi, ktoré nesúvisia s diskrimináciou na základe pohlavia, akými je legitímny cieľ sociálnej politiky a spôsobilosť zabezpečiť sledovaný a na tento účel nevyhnutný cieľ, čo si vyžaduje, aby skutočne zodpovedal snahe o dosiahnutie tohto cieľa a aby sa v tomto ohľade uplatňoval koherentným a systematickým spôsobom.**

2. **Článok 141 ES sa má vykladať v tom zmysle, že režim uplatnenia predčasného dôchodku s okamžitým nárokom na dôchodok, o aký ide vo veci samej, vedie k nepriamej diskriminácii v odmeňovaní medzi pracovníkmi ženského a mužského pohlavia v rozpore s týmto článkom, ibaže ho možno odôvodniť objektívnymi faktormi, ktoré nesúvisia s diskrimináciou na základe pohlavia, akými je legitímny cieľ sociálnej politiky a spôsobilosť zabezpečiť sledovaný a na tento účel nevyhnutný cieľ, čo si vyžaduje, aby skutočne zodpovedal snahe o dosiahnutie tohto cieľa a aby sa v tomto ohľade uplatňoval koherentným a systematickým spôsobom.**

3. **Článok 141 ods. 4 ES sa má vykladať v tom zmysle, že vnútroštátne opatrenia, o aké ide v konaní vo veci samej, ktoré sa obmedzujú na to, že dotknutým pracovníkom poskytujú možnosť využiť predčasný dôchodok s okamžitým nárokom na dôchodok a priznávajú im zvýhodnenie za odpracované roky v čase ich odchodu na dôchodok, pričom nenaprávajú problémy, s ktorými sa mohli stretnúť počas svojej profesionálnej kariéry, nie sú opatreniami, na ktoré sa vzťahuje uvedené ustanovenie.**

Podpisy